

Sažetak

Sanja Vulić, Fakultet hrvatskih studija, Zagreb

Gordana Laco, Filozofski fakultet, Split

UDK 81'373.611, izvorni znanstveni rad

primljen 20. prosinca 2020., prihvaćen za tisak 14. siječnja 2021.

About Derivatives in the Poetry and Prose of Don Mihovil Pavlinović

After reviewing the most important works dealing with Pavlinović's word formation, the article analyzes the formatively motivated words in the book *Pjesme i besjede* by Mihovil Pavlinović. Years 1860-72. The selected Pavlinović's book offers a simultaneous insight into his poetic and prose texts. In this work, he also included his poem *Ognjišar* (which was independently printed in Zadar in 1865). Based on Pavlinović's selected and analyzed suffixal, prefixal, and prefixal-suffixal derivations and pure compounds and words created by complex-suffix derivation, it has been concluded that this author carefully thought about his linguistic solutions, trying to use the formative possibilities of the Croatian language, i.e. the openness of the Croatian word formation, while also relying on the Croatian literary linguistic tradition.

Keywords: Mihovil Pavlinović, word formation, prose, poetry

PITANJA I ODGOVORI

GORSKI KARABAH

itateljica D. V., potaknuta četirima različitim imenima koja se istodobno upotrebljavaju u medijima, pita nas što je bolje *Nagorno Karabah*, *Nagorno-Karabah*, *Gorski Karabah* ili *Gornji Karabah*. Zamolili smo jezikoslovca Artura Bagdasarova da odgovori na pitanje. Evo njegova tumačenja i odgovora.

U svezi s ratnim sukobom na prostorima bivšega SSSR-a često se u medijima susreće zemljopisno ime područja u Zakavkazju, u istočnom dijelu Armenske visoravni, ali u različitim inačicama – *Nagorno Karabah*, *Nagorno-Karabah*, *Gorski Karabah*, *Gornji Karabah*: „Francuski predsjednik Emmanuel Macron danas je optužio Tursku da sirijske džihadiste šalje da bi se borili u Nagorno Karabahu” ([<https://vijesti.hrt.hr/664311/lavrov-armenija-i-azerbajdzan-dogovorili-prekid-vatre?jwsourc=cl>, 10. 10. 2020.\); „Armensko ministarstvo obrane zanijekalo je tvrdnju Azerbajdzana da su raketirali gradove u Azerbajdžanu te su optužili Baku zbog kontinuiranog granatiranja naseljenih područja unutar Nagorno-Karabaha“, \(<https://vijesti.hrt.hr/667015/azerbajdzan-i-armenija-uzajamno-se-optuzuju-za-krse-nje-primirja>, 17. 10. 2020.\); „Rusi zaustavili rat u Gornjem Karabahu“ \(<https://vijesti.hrt.hr/676064/potpisan-sporazum-o-prekidu-sukoba-u-nagorno-karabahu>, 10. 11. 2020.\). U istom tekstu možemo sresti i dvojni administrativni horonim: „Dvojica francuskih novinara koji rade za list *Le Monde* u teškom su stanju nakon što su pogođeni granatama azerbajdžanskih snaga u gradu Martuniju u](https://vijesti.hrt.hr/661254/francuska-optuzuje-tursku-da-u-nagorno-</p>
</div>
<div data-bbox=)

Nagorno-Karabahu. Gorski Karabah odcijepio se od Azerbejdžana u ratu 1990. – 1994.“ (<https://vijesti.hrt.hr/661189/dvojica-francuskih-novinarapogoenagranatama-u-armeniji-u-teskom-stanju>, 1. 10. 2020.).

Gorski Karabah smješten je na sjeveroistoku Armenske visoravni i od davnine je jedna od provincija povijesne Armenije, sjeverozapadna granica na kojoj je, prema antičkim izvorima, bila najveća rijeka Kura u južnom dijelu Kavkaza, u državi Urartu (VIII. – V. pr. Kr.). Armenci upotrebljavaju naziv Gorski Karabah – Artsakh (Arcah). Prvi se put Artsakh spominje pod nazivom Urtehe ili Urtehini u klinopisu urartuskoga kralja Sardura II. (vladao 764. – 735. pr. Kr.), a također i u djelima Strabona, Plutarha, Plinija Starijega, Klaudija Ptolomeja, Diona Kasija. Stari Grci nazivali su Artsakh – Orhistena, a Strabon ga spominje kao strateško područje koje daje u carsku vojsku najbolje konjanike. U armenskom zemljopisnom i kartografskom spomeniku iz 7. st. *Ašharacujc* (*Armenski zemljopis*) Artsakh se spominje kao deseta od petnaest pokrajina Armenskoga Kraljevstva. Do 387. podijeljena je između Perzije i Rimskoga Carstva, a perzijski je dio pripojen vazalnoj državi, Kavkaskoj Albaniji. Višenarodno su Albansko Carstvo uništili Arapi 705. godine, a 822. u Artsakhu je proglašena Haćenska Kneževina. U kasnom srednjovjekovlju, nakon dolaska turkijskih plemena na ovo područje, pojavljuje se ime Karabah.

Postoji nekoliko tumačenja imena Karabah. Može se tumačiti da potječe od turkijskoga *kara* ‘crn’ i perzijskoga *bag* ili *bah* ‘vrt’. Prema drugoj inačici, primjerice, iranskoga jezikoslovca A. Karanga, *kara* potječe od *kaleh* ili *kala* što u perzijskom znači velik, pa bi Karabah značio *veliki vrt*. Postoji također i mišljenje da riječ *bag* (*bah*) potječe od armenskoga naziva planinskoga kraja Bahk – *Veliki Bahk*. Još je prije tisuću godina tu postojalo armensko Sjunicko (Bahsko) Kra-

ljevstvo. Prema armenskoj narodnoj predaji riječ *Artsakh* potječe od armenskoga kneza Arana Sisakjana i riječi *tcah* ‘vrt’, *Artsakh* – *vrt Ara*. Pojedini istraživači u osnovi te riječi vide armenski korijen *arc* od indoeuropskoga **harg* – jarki, svijetli. Naravno, ta se imena mogu tumačiti na različite načine; dvije su inačice armenskoga književnoga (standardnoga) jezika – istočnoarmenska u Armeniji i zapadnoarmenska u višemilijunskom iseljeništvu. Obje inačice posjeduju staru pisanu baštinu s prijelaza 4. na 5. stoljeće. Karabaški Armenci rabe u svojem govornom jeziku arcaški ili karabaški dijalekt armenskoga književnoga (standardnoga) jezika.

Hrvatski normativni priručnici ne daju jednoznačno rješenje. U mrežnom izdanju Hrvatske enciklopedije nalazimo: „Nagorno-Karabah [nagoˈ~baˈh] (ruski; azerbajdžanski Dağlıq Qarabağ, armenski Artsakh i Lernayin Gharabagh, u nas katkad Gorski Karabah), područje u Azerbajdžanu; 4400 km², 130 563 st. (2015), od čega Armenci 99,7 %, Rusi 0,2 %.” (<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=42793>).

U Hrvatskom jezičnom savjetniku iz 1999. god. imamo „Nagorno Karabah – Gorski Karabah“ (str. 858.). Znak – (crtica) prikazuje odnos strane riječi koja je pisana izvornim pravopisom s njihovom domaćom zamjenom.

Moguće je da je ime *Gornji Karabah* preuzeto iz francuskoga gdje je Haut-Karabakh ili kojega drugoga jezika, premda treba naglasiti da u azerbajdžanskom jeziku susrećemo i zemljopisno ime *Yuxarı Qarabağ* (Gornji Karabah), ali češće ipak *Dağlıq Qarabağ* (Gorski Karabah). U armenskom jeziku Լեռնային Ղարաբաղ (Lernain Gharabagh) znači Gorski Karabah. Ovdje je riječ o položaju, razmještanju zemljopisnoga objekta ili o administrativnom horonimu. Ako postoji Gornji Karabah, tada bi trebao

postojati i Donji Karabah. Pojedini zemljopisci dijele Karabah prema reljefu na gorski i ravničarski (*arran*). Riječ *gornji* znači ono što se nalazi gore, povrh nečega, na nekom višem mjestu ili vanjski ili krajnji, završni. U ruskom jeziku imamo primjerice dva sela u Altaju koja nose ime Verh-Ujmon, tj. Gornji Ujmon (rus. Verhnij Ujmon) i Nižnij Ujmon, tj. Donji Ujmon, a imamo Gorski Altaj (rus. Gornyj Altaj, republika u Sibiru), koji se nalazi na gori ili u nekom šumskom gorskom području. Mnogo je toponima koji u nazivima imaju *gornji* i *donji*. Jedni su zaista po položaju gornji (na brijevu), a drugi donji (u nizini), ali ne moraju biti, a može biti čak obratno.

Vlada Republike Hrvatske 28. ožujka 2019. na 149. sjednici imenovala je Povjerenstvo za standardizaciju geografskih imena s četverogodišnjim mandatom. Predsjednikom povjerenstva imenovan je Damir Šantek kao predstavnik središnjega tijela državne uprave nadležnoga za registar zemljopisnih imena. Povjerenstvo je projekt OUN-a. Skupina strukovnjaka OUN-a za nacionalnu standardizaciju zemljopisnih imena pripremila je Uputu za nacionalnu standardizaciju zemljopisnih naziva koja je prevedena s engleskoga na nekoliko stranih jezika. Hrvatskoga prijevoda nema, na žalost, još ni danas. Upute OUN-a, među ostalim, zahtijevaju sastavljanje nazivoslovnoga normativnoga rječnika zemljopisnih imena u skladu s međunarodnim rječnikom naziva koju je pripremila skupina strukovnjaka OUN-a. Povjerenstvo za standardizaciju zemljopisnih imena pri Vladi Republike Hrvatske trebalo bi normirati (standardizirati) navedeno zemljopisno ime i tako omogućiti ujednačenu upotrebu, bez dvostrukosti i nedoumica.

I na kraju, ako postoje inačice, među njima valja uspostaviti odnos jer normirani (standardni) jezik ne podnosi ili ne mora podnositi više označnika za isti označenik (osim stilotvornosti radi), više istovrijednih ili istoznačnih jezičnih jedinica. Treba odabrati jednu standardnu inačicu za zemljopisno ime i dosljedno ju rabiti. Gdje postoji u hrvatskom dobra domaća riječ, a to je Gorski Karabah, ne trebaju tuđice kao Nagorno Karabah, Nagorno-Karabah ili Gornji Karabah.

I na kraju, ako postoje inačice, među njima valja uspostaviti odnos jer normirani (standardni) jezik ne podnosi ili ne mora podnositi više označnika za isti označenik (osim stilotvornosti radi), više istovrijednih ili istoznačnih jezičnih jedinica. Treba odabrati jednu standardnu inačicu za zemljopisno ime i dosljedno ju rabiti. Gdje postoji u hrvatskom dobra domaća riječ, a to je Gorski Karabah, ne trebaju tuđice kao Nagorno Karabah, Nagorno-Karabah ili Gornji Karabah.

Artur Bagdasarov

OSVRTI

JEZIKOSLOVNO-DUHOVNA PROMIŠLJANJA O KRŠĆANSKOM NAZIVLJU IZ PERA VRSNOGA JEZIKOSLOVCA I PRAKTIČNOGA VJERNIKA

U izdanju Informativnoga centra „Mir“ u Međugorju je 2020. godine objavljena knjiga: Hrvatsko kršćansko nazivlje (II.) autora prof. dr. sc. u miru Mile Mamića. Biblijsko-teološku recenziju napisao je bibličar dr. sc. fra Ivan Dugandžić, a jezikoslovnu prof. dr. sc. Zrinka Jelaska.

Knjiga opseže 254 stranice. Nakon Predgovora (str. 11. – 13.) slijedi središnji dio knjige podijeljen u dvije cjeline. Prva cjelina, naslovljena Članci u vezi s crkvenom godinom i blagdanima, obuhvaća 41 članak (str. 15. – 127.), a druga, Ostali članci 34, članka (str. 129. – 238.), slijedi bibliografija – oko 140 bibliografskih jedinica uključujući mrežne izvore (str. 239. – 246.), biblijsko-teološka recenzija fra Ivana Dugandžića (str. 247. – 249.), jezikoslovna recenzija (str. 250. – 251.) prof. dr. sc. Zrinke Jelasko te autorov životopis (str. 253. – 254.).